

به رغم تبعید امام خمینی و تشدید اختناق، خط نهضت در هیأت‌ها ادامه یافت. دو تن از فروزان‌ترین روشنائی‌بخشان فضای سیاسی ایران در سال‌های اختناق پس از تبعید امام خمینی، حضرات آیات شهیدان سعیدی و غفاری بودند

حضرت امام خمینی (ره) که با ارشادات خود و از طریق نمایندگان خویش در تهران - شورای انقلاب - این تظاهرات را رهبری می‌کرد، در یک سخنرانی که به فاصله چند روز بعد ایراد کرد، این حرکت را نشانه پختگی و نیز عقلایی بودن نهضت اسلامی دانست

تهران - شورای انقلاب - این تظاهرات را رهبری می‌کرد، در یک سخنرانی که به فاصله چند روز بعد ایراد کرد، این حرکت را نشانه پختگی و نیز عقلایی بودن نهضت اسلامی دانست که امت مسلمان از طریق آن به دنیا اعلام کردند می‌توانند کنترل خود را به دست بگیرند: «روز نهم و دهم، تاسوعا و عاشورا، مردم اعلام کردند ما این شاه را نمی‌خواهیم. اهالی مملکت می‌خواهد مستقل باشد، سرنوشت اهالی دست خودش باشد.»

غروب ۲۰ آذر ۱۳۵۷، هنگامی که مراسم شام غریبان حسینی تدارک می‌شد؛ فجر طلوع خورشید در ۲۲ بهمن ماه حتی برای نظریه‌پردازان «جزیره ثبات» نیز آشکار شده بود. آنچنان که جیمی کارتر نیز در مصاحبه‌ای رسمی نسبت به تداوم حکومت شاه ابراز تردید کرد.

پیوستن به صفوف سایر راهپیمایان در حرکت بودند. سیل جمعیت تا آنجایی که چشم آدم می‌کرد، موج می‌زد. این خیابان فقط یکی از مسیرهای راهپیمایی بود و من ارقام یک تا یک و نیم میلیون را اغراق آمیز نمی‌دانم. بیشتر تظاهرکنندگان از کسبه و بازاریان و افراد طبقه متوسط بودند و بسیاری از آنان زنان و مردان خوش لباس و مرتب بودند. منظره آن را من هرگز فراموش نمی‌کنم و هنگامی که به سیل جمعیت نظاره می‌کردم، پیش خود می‌اندیشیدم که دولت با رفع ممنوعیت این راهپیمایی چه کار عاقلانه‌ای کرده است. در خیابان‌ها حتی یک سرباز یا پلیس هم دیده نمی‌شد ولی نظم جمعیت فوق العاده بی نظیر بود.»

حضرت امام خمینی (ره) که با ارشادات خود و از طریق نمایندگان خویش در

که برنامه راهپیمایی تاسوعا و عاشورا را درست کنید و دو مرتبه برگردید به پاریس. از پاریس به تهران آمد و راهپیمایی تاسوعا و عاشورا را راه انداخت. شهید عراقی از شب قبلش برنامه‌ها را ردیف کرد. منزل شهید عراقی برای همان راهپیمایی جلسه‌ای بود. آقای عسگر اولادی و آقای توکلی بینا و خیلی از آقایان بودند. ما در هیأت ثامن الائمه بودیم و عکس امام را در آنجا چاپ کرده بودیم. صحبت شد که در روز راهپیمایی، هر گروه و دسته‌ای عکس شهید خودش را می‌آورد. ما می‌خواهیم عکسی بیاوریم که در تمام راهپیمایی از آن استفاده شود و وحدت رویه باشد. آن روزها هر کسی عکس شهید خودش را می‌آورد. البته عکس آقایان علما و همین طور عکس دکتر شریعتی را هم می‌آوردند و این کار باعث می‌شد که وحدت کلمه نباشد. عکس را به شهید عراقی نشان دادم، انگار خداندنیا را به او داد.»

تظاهرات روز تاسوعا به صورت مقدمه‌ای برای تظاهرات گسترده و باشکوه روز عاشورا درآمد. روز عاشورا با آنکه عده‌ای از محافظه‌کاران حاضر به اعلام راهپیمایی نگشتند، جمعیت عظیم‌تر از روز تاسوعا شد.

در آن روز، مردم به همان سیاق روز قبل در دسته‌های عزاداری از محلات و خیابان‌های مختلف تهران به طرف مسیر میدان امام حسین - میدان آزادی به راه افتادند و سیل خروشان جمعیت در طول این مسیر و شعارهای کوبنده آنان، پاسخی شد برای سردمداران رژیم که «باید بروند»؛ موضوعی که در قطعنامه پایانی مراسم، میلیون‌ها نفر با تکبیر خود بر آن صحنه گذاشتند. شعارهای روز عاشورا داغ‌تر از روز قبل بود و اگر به قول قره‌باغی، «روز تاسوعا فقط گروه‌هایی در چند نقطه می‌خواستند شعار تند علیه اعلیحضرت بدهند» در روز عاشورا، همه مردم یکصدا شعار مرگ بر شاه را سردادند.

آنتونی پارسونز، سفیر وقت انگلستان در ایران که اتاق محل کارش مشرف به مسیر تظاهرات بود، روایتی زنده و گویا از این واقعه ارائه می‌دهد: «راهپیمایی تاسوعا و عاشورا از نظر عظمت و انضباط و یکپارچگی نمونه بی سابقه بود. سفارت انگلیس که در مرکز تهران واقع شده، مشرف بر خیابان فردوسی است که یکی از راه‌های اصلی عبور راهپیمایان از جنوب شهر به طرف میدان شهید (آزادی) بود. هر دو روز از ساعت ۹ صبح تا وقت ناهار من در پشت پنجره اتاق خود صفوف راهپیمایانی را که از خیابان فردوسی می‌گذشتند، نظاره می‌کردم. در مدت سه تا چهار ساعت عرض این خیابان و پیاده‌روها ملو از جمعیتی بود که برای

قم سلسله اقدامات بعدی را رقم زد. مردمی که مبارزه را در عزاداری حسینی آموخته بودند، با استفاده از سنت دینی برپایی اربعین، قیام مردم قم را به تبریز، سپس یزد و کرمان و سراسر ایران گسترش دادند.

بدین ترتیب سال سرنوشت‌ساز ۱۳۵۷ با اعلام عزادار عید نوروز برای چهارم ماه محرم روندی صعودی را طی کرد. محرم سال ۱۳۵۷ برای اغلب مردم امتداد راه امام حسین علیه السلام در مبارزه امام خمینی تجلی یافته بود و شاه، یزید را برایشان نداعی می‌کرد. امام خمینی (ره) در سخنرانی اول ماه محرم در نوفل لوشاتو، با اشاره به فلسفه قیام امام حسین (ع) و مسئولیت مردم ایران در این مقطع فرمودند: «همان طوری که سیدالشهدا، به تکلیف شرعی الهی می‌خواست عمل بکند، غلبه [هم] می‌کرد تکلیف شرعی‌اش را عمل کرده [بود]، مغلوب هم می‌شد تکلیف شرعی‌اش را عمل کرده [بود]؛ قضیه، تکلیف است.» پس از این سخنرانی روزشماری برای راهپیمایی عاشورا آغاز شد.

راهپیمایی تعیین سرنوشت

راهپیمایی روز عاشورا در مرکزیت مبارزات تصمیم‌گیری شد و مورد تأیید امام امت قرار گرفت. احمد بهاری فرزند همراهان شهید عراقی در پاریس در این خصوص می‌گوید: «امام به شهید عراقی فرموده بودند

طاهری خرم‌آبادی در خاطرات خود در این خصوص می‌گوید: «مرحوم شهید مفتاح در آبادان... منبر خیلی جالبی داشت و در مسائل سیاسی بی‌پرده برای مردم صحبت می‌کرد. لذا منبر ایشان در ایام تاسوعا و عاشورا آن قدر پر حرارت می‌شد که گاهی به مسجد می‌آمدند و می‌خواستند از ادامه آن جلوگیری کنند.»

این راهپیمایی تحرکی مجدد پس از کشتار بی نظیر شاه در ۱۵ خرداد بود که موجی نو را آغاز کرد. محور مبارزات امام از این پس در مقابله با کاپیتولاسیون امریکایی شاه بود. مبارزاتی که به تبعید امام خمینی (ره) و فرزند بزرگوارشان حاج آقا مصطفی به ترکیه منجر شد و پس از آن موجی از افشاگری راه افتاد که بسیاری از مبارزان دستگیر، محاکمه و به زندان‌های متفاوتی محکوم شدند.

امتداد شور حسینی

به رغم تبعید امام خمینی و تشدید اختناق، خط نهضت در هیأت‌ها ادامه یافت. دو تن از فروزان‌ترین روشنائی‌بخشان فضای سیاسی ایران در سال‌های اختناق پس از تبعید امام خمینی، حضرات آیات شهیدان سعیدی و غفاری بودند.

انتشار خبر شهادت فرزند امام در ماه محرم سال ۱۳۵۶، آتش خفته را شعله‌ور ساخت و منجر به میدان‌داری دوباره هیأت‌ها شد، هیأت حرم حضرت عبدالعظیم، مراسم مسجد ابرک و سرانجام قیام ۲۹ محرم (۱۹ دی)